

PHA 402 ARKEOLOJİDE TARİHLENDİRME YÖNTEMLERİ

KONU 13: KITALAR ARASI ARKEOLOJİK AÇIDAN KRONOLOJİK

DEĞİŞKENLİK VE NEDENLERİ

Gezegelimizdeki insanlık tarihi süreci bir kıtadan diğerine değişkenlik göstermiştir. Bunun bilinmesini arkeoloji bilimi ve mutlak tarihlendirme yöntemlerine borçluyuz. Kültürel süreçlerin zamana göre değişimi ve farklılığı, sürecin başladığı çekirdek bölgelere ve bu kültürlerin değişen zamanlardaki yayılımına bağlıdır. Dolayısıyla, bir bölgede meydana gelen bir “ilk” bir diğer bölgeye yayılana kadar belirli koşullara bağlı olarak kısa ya da uzun zaman isteyecektir. Bunun kontrolü de insan ve insanlar arasındaki ilişkilerde saklıdır. İşte bu konumda arkeoloji ve arkeolojiye yardımcı olan diğer bilim dalları önemli bir misyonu yüklenmektedir.

Kronolojik değişkenliği yaratan bir diğer önemli etken de bölgeler arasındaki doğal bariyerlerdir. Doğal bariyer, bir nehir, dağ, buzul, göl, deniz, okyanus vb. gibi doğal; zaman, mesafe vb. gibi de erişimsel olgulardır.

Yerküremizdeki farklı bölgelerin ve kıtaların, dünyanın ekseninin eğik olması nedeniyle farklı mevsimler yaşadığı bir gerçektir. İşte bu mevsimsel farklılıklar da çeşitli doğa olaylarının oluşmasına neden olmaktadır. Örneğin; dünyamızın buzul dönemlerini yaşadığı sıralarda deniz seviyelerindeki düşüş, deniz altındaki karaların ortaya çıkmasına neden olmuş ve doğal bariyerleri de bazı yerlerde ortadan kaldırmıştır. Bu gibi durumlarda da, doğal, kıtalararası köprüler oluşmuştur. Bu köprülerin oluşması da, insanoğlunun önceden önlerinde bulunan doğal bariyerleri geçebilmesine yol açmıştır. Anadolu'dan bir örnek olarak İstanbul ve Çanakkale boğazlarının buzul koşullarının yaşandığı zamanlarda doğal geçiş köprüsü

olmasını verebiliriz. Aynı tipten örnekleri çoğaltabiliriz de. Bering boğazının buzullardan dolayı su seviyesindeki düşüş nedeniyle doğal bariyer değil, doğal bir köprü oluşması da en güzel bir diğer örnektir. Bu yolla insanoğlu, Colomb Amerika'yı keşfetmeden önce bilindiği kadarıyla son buzul çağı sırasında çoktan keşfetmişti. Orada yani kıta Amerika'da ilk istilayı ve ilk kültürleri yarattı. Aynı durumu Avustralya'nın insanoğlu tarafından istilasında da görebilmek mümkündür. Deniz seviyelerindeki geri çekilmeler kıtalar arasında doğal geçişleri sağlayabilmiştir. Örnekler çoğaltılabilir.

Tüm bu kriterler göz önünde bulundurulduğunda, kültürlerin farklı bölgelerde farklı zaman ve farklı süreçler geçirdiğini açıkça gözler önüne sermektedir. Bu konuları detaylarıyla dersimizde tartışmaya açacağız.